

1. Жабінська Є. Коли приходять Тиша / Є. Жабінська. – Більськ-Підляський, 1995. – 63 с.
2. Карабович Т. Холмщина / Т. Карабович // Наше слово. – 1986. – № 23. – С. 3.
3. Stefanowski P. ...и слезым вытер / P. Stefanowski // Икона – лемківській край. – Nowy Sącz, 1985. – S. 5.
4. Хруник Я. // Наше слово. – 1984. – № 30. – С. 3.
5. Чех М. // Наше слово. – 1983. – № 48. – С. 3.
6. Яручик В. Українська поезія, творена у Польщі, після Другої світової війни / В. Яручик // Український літературний провулок. – 2006. – Т.6. – С. 264–275.

Яручик Виктор. Особенности современной украиноязычной поэзии в Польше. В статье говорится о поэтическом наследии украиноязычных писателей в Польше. Автор пытается проанализировать творчество художников Холмщины, Подляшья и Лемковщины периода конца XX – начала XXI века. Основное внимание сосредоточено на новых именах в литературном процессе и проблематике их творчества. Сделана попытка проанализировать особенности стихосложения, которыми пользуются поэты, по разным причинам живущие за пределами материковой Украины. Важным является сравнение творчества старшего и младшего поколения поэтов в Польше. На тематическом уровне авторы тяготеют к теме автопрезентации, а Украина не всегда занимает ведущую роль. Интересно, что среди писателей много новаторов и традиционалистов, независимо от региона проживания. Большинство имен читатель услышит впервые.

Ключевые слова: поэзия, творчество, литературный процесс, писатель, автопрезентация.

Iaruchyik Viktor. Subject: Features of Modern Ukrainian-Language Poetry in Poland. The article is about the poetic heritage of Ukrainian writers in Poland. The author tries to analyze the work of artists Holm, Podlasie and Lemko of the late XX – early XXI century. The main focus is on new names in the literary process and the problems of their work. The author makes an attempt to analyze the characteristics of poetry used by the authors, who for various reasons live outside of mainland Ukraine. It is important to compare the creative heritage of the older and younger generation of poets in Poland. On a thematic level authors tend to topics autopresentation and Ukraine is not always the lead. Interestingly, among the many artists are innovators and traditionalists, no matter which region they live. Most of the names of heroes article the reader probably will hear for the first time.

Key words: poetry, art, literary process, the writer.

Стаття надійшла до редколегії

19.04.2013 р.

УДК 821.161.1'09

Ольга Яручик

Рецепція Тараса Шевченка в часописі «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*»

У статті зосереджено увагу на рецепції творчості одного з найвидатніших митців слова у світовій літературі Тараса Шевченка у варшавському ілюстрованому тижневику міжвоєнного періоду «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*». Авторка намагається підкреслити важливу роль, яку відіграв «*Biuletyn*» у тогочасних польсько-українських стосунках (30-ті роки XX ст.).

Ключові слова: польсько-українські взаємини, співпраця, творчість, переклади, критика.

Актуальність роботи. «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» вже багато років цікавить окремих дослідників – істориків, політологів, культурологів та літературознавців. Така ситуація викликана дуже широким спектром проблем, котрі підіймалися на сторінках часопису і не втрачають своєї актуальності протягом тривалого часу.

Постановка наукової проблеми та її значення. Варшавський ілюстрований тижневик, що був заснований у час чергового загострення польсько-українських стосунків (створений 1932 р. та існував до кінця 1938-го), став провісником польсько-української приязні. За ці роки вийшло близько 290 чисел журналу. Редагував його відомий у 30-ті роки польський публіцист Володимир Бончковський. «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» був присвячений найболючішому питанню національної політики II Речі Посполитої – українському – і ставив за головну мету залагодити викликане нею польсько-українське протистояння в суспільстві, пропонуючи новий тип польсько-українських відносин.

Репрезентація української літератури польському читачеві на сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» – лише частина і, варто підкреслити, досить другорядна в проекті видання, контексті інтенцій видавців та їх спонсорів. Головними завданнями його редакції були політичні – зняти напруження в польсько-українських відносинах усередині самого польського суспільства, досить проблемною меншиною якого в 30-х роках, після відновлення Польської держави і входження до складу II Речі Посполитої частини українських етнічних територій, була українська. І все ж треба віддати належне редакції часопису, яка вважала за потрібне не обмежуватися в налагодженні польсько-українських відносин питаннями поточної політики, а звернутися до ширшої та фундаментальнішої їх проблематики – української історії та культури, зокрема літератури, а отже не тільки намагалася відкрити для поляків Україну й українську культуру, а й продемонструвати увагу й пошану.

Мета нашого дослідження – розглянути рецепцію творів Тараса Шевченка на сторінках часопису «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*», приділити увагу відгукам на нові видання поета, статтям про його творчість і її значення для розвитку українсько-польських літературних взаємин.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Від самого початку свого існування автори «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» багато місця присвячували популяризації української літератури серед прогресивної польської інтелігенції, до якої передусім звертався часопис. Редакційна колегія намагалася подавати у журналі твори українських письменників різних генерацій. Велика кількість творів українських митців красномовного слова у варшавському тижневику свідчить про поважний намір редакційної колегії докладно і якнайповніше познайомити польське суспільство з українським літературним і культурним життям, а також його історією.

Подаючи польському читачеві відомості з історії української літератури, редакція часопису підтверджувала, що така історія існує і вона може бути предметом зацікавлення пересічного польського читача.

За кількістю опублікованих статей, що містили фрагменти спогадів, висвітлення життя та творчості українського поета і т. ін., Т. Шевченку у «*Biuletynie Polsko-Ukraińskim*» посідає перше місце. Самих нарисів про нього опубліковано близько 15-ти, не враховуючи рецензій на твори, коротких повідомлень про появу кожного нового тому творів Т. Шевченка, про відзначення річниць з дня народження чи вшанування річниці смерті українського поета та нотаток, у яких він згадується поруч з іншими українськими і польськими поетами-класиками доби романтизму. Усе 10 число «*Biuletynu*» в 1934 р. було присвячене Шевченкові з нагоди 120-ї річниці від дня його народження.

Присутність в українській літературі Т. Шевченка не лише на довгі десятиріччя визначила напрям і шляхи її подальшого розвитку, збагативши її новим суспільним змістом, а й істотно вплинула на формування всього українського суспільства. Заслуга Шевченка в тому, що він перший серед поетів відродженої української літератури: «*literaturę tę odrazu do wyżyn podciągnął. Cześć i miłość zdobył sobie u narodu swego nie tylko przez swój talent, lecz odwagę, – a mówiąc literacko: przez tematykę i idee społeczne dzieł swoich*» [3, с. 2].

У вступній статті згадуваного вже 10 числа часопису за 1934 р. про Т. Шевченка написано так: «*Stwierdzić możemy, niema na świecie drugiego poety lirycznego, który mógłby się pochwalić taką czcią i takimi jej stałymi przejawami, jakich zażywa u narodu ukraińskiego Taras Szweczenko*» [3, с. 1].

На сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» вміщено шістнадцять віршів Тараса Шевченка, з них п'ятнадцять перекладів і один вірш – «Полякам» – українською мовою, також вміщено фрагмент «Смерть Демського» з автобіографічної повісті «Художник», пролог до поеми «Неофіти» в перекладі Б. Лепкого та уривки зі щоденника українського поета.

Самоусвідомлення Шевченка як поета національного, спорідненого зі світом народної історії, побуту, фольклору, здобуло емоційно піднесений вираз у медитативних елегіях, переклади яких були вміщені на сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», а саме: «На вічну пам'ять Котляревському», «Думи мої, думи мої» у перекладі Єжи Погоновського [8, с. 7].

Промовистим є також образ народного співця в «Перебенді» у двох взаємопов'язаних іпостасях – буденній і пророчій, профанній і сакральній. Український шевченкознавець, співпрацівник «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» П. Зайцев наголошував, що в поезії «Перебендя» помітні певні впливи А. Міцкевича [11, с. 9]. Текст «Перебенді», вміщений у «*Biuletyni Polsko-Ukraińskim*» (1936 р.), переклав Ч. Ястшенбець-Козловський [9, с. 25–26].

«*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» двічі поміщав на своїх сторінках вірш-самоосмислення українського класика «Мені однаково»: 1934 р. у перекладі П. Зайцева [10, с. 30], а 1938-го у перекладі Ч. Ястшенбця-Козловського [13, с. 125].

Твори Шевченка, опубліковані в «*Biuletynie Polsko-Ukraińskim*», перекладали передусім Б. Лепкий і Ч. Ястшенбця-Козловський. У тижневику двічі було вміщено також вірш Т. Шевченка «Ми в купочці колись росли» у перекладі Б. Лепкого [7, с. 251] і Ч. Ястшенбця-Козловського [6, с. 96] (це другий випадок, коли часопис двічі вмістив на своїх сторінках один і той самий вірш).

Автори «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» намагалися поступово донести до польського читача силу та глибину творів Т. Шевченка. У нових перекладах та критичних тлумаченнях він дедалі виразніше поставав перед польськими читачами як великий лірик, чий твори демонструють потужну силу емоційно-образного відчуття.

Висвітлення життєвого й творчого шляху українського поета-класика було провідною літературно-громадською темою в часописі. Матеріали, що стосуються життя і творчості найвидатнішого українського поета-романтика, опубліковані на сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», можна згрупувати у п'ять ідейно-тематичних блоків.

1. Творчість Т. Шевченка цілком відповідала ідеї представлення української літератури на сторінках «*Biuletynu*». Оскільки редакційна колегія часопису намагалася ознайомити польське суспільство з невідомими культурними й літературними надбаннями українського народу, то публікація творів найвидатнішого поета-класика української літератури та ознайомлення польського читача з його життєвим шляхом, як і їх осмислення, якнайкраще надавалася до таких програмних завдань «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*». Тому саме Т. Шевченкові в «*Biuletynie*» відведено найбільше місця.

2. Брак відомостей у польському суспільстві про українську класичну літературу автори варшавського часопису прагнули компенсувати цікавими міркуваннями про роль Шевченка в новій українській літературі. Місія Шевченка-поета полягала у воскресінні українського слова і наповненні його новим змістом – хай болісною, хай неприємною, важкою, але правдою. На сторінках «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*» Лукаш Луців писав про Шевченка: «*Szewczenko to fenomenalny talent, który po wieki będzie wzbudzał podził*» [4, с. 26]. «*Biuletyn*» постійно друкував шевченкознавчі матеріали не тільки високого наукового рівня, а й такі, що не могли бути опубліковані в СРСР. Як уже було сказано, авторами літературознавчих розвідок у «*Biuletynie Polsko-Ukraińskim*» переважно були українці-емігранти – передовсім видатний шевченкознавець П. Зайцев. Однак важливо те, що редакція без застережень приймала їхню позицію і надавала їм можливість друкуватися. А переклад польською мовою значно розширював аудиторію читачів.

3. Пріоритетними були матеріали, присвячені темі приязних взаємин Т. Шевченка з такими видатними польськими особистостями, як політичний діяч, історик і художник Броніслав Залеський, революціонер-демократ Зигмунт Сераковський, поет Едвард Желіговський (псевдонім Антоній Сова), яка слугувала основою роздумів щодо польсько-українських відносин і в ХХ ст. «*Jak Szewczenkę począgali do siebie rewolucjoniści polscy, tak i dla nich był on przedmiotem wielkiego zainteresowania a przede wszystkim wyraźnym dowodem słuszności ich dążeń wolnościowych wogóle, zwłaszcza do wyzwolenia ludu z poddaństwa*» [11, с. 14]. Тому Едвард Желіговський написав у своєму поетичному творі «До брата Тараса Шевченка», що:

*«...Zbawienia chwila bliska,
Kiedy wieszczuw rodzi lud»* [5, с. 26].

Найбільше матеріалу про стосунки Шевченка з поляками дає його листування із Б. Залеським та коментарі останнього. «*Ich listy często sprawiają wrażenie miłej rozmowy, którą na dalekiej odległości prowadzą ze sobą przyjaciele nierozłączni: miał prawo poeta powiedzieć Zaleskiemu: «tyś moim jedynym wiernym i niezmiennym korespondentem». I miał prawo Zaleski do tego tytułu, gdyż odwzajemniał się roecie gorącym przywiązaniem*» [11, с. 16]. Т. Шевченко присвятив своєму польському товаришеві повість «Княжна», і в автографі до повісті «Художник» теж написано «Броніславу Залеському».

П. Зайцев у статті «Шевченко і поляки» зазначає, що польський революціонер Зигмунт Сераковський, котрий походив із Волині, був одним із небагатьох поляків, які найкраще Шевченка розуміли і належно оцінювали. З. Сераковський писав до Шевченка українською, називав його

«батьком», порівнював його з автором Апокаліпсису, закинутим до пустелі. Він багато зробив для визволення українського поета з кріпацтва. «Patrzyli obaj na cały świat “przez czerwone okulary”. Szewczenko marzył o zlaniu się jedнопlemiennych braci i Sierakowski pragnął tegoż» [11, с. 18].

4. Автор журналу намагалися показати у творах Т. Шевченка запозичення мотивів польських романтиків, зокрема А. Міцкевича і З. Красінського. Наприклад, впливи А. Міцкевича, на думку автора статті «Шевченко і поляки», помітні в шевченківській поемі «Гайдамаки»: «Poza tradycją “koleiwską” (ale to już tylko co do typu kompozycyjnego i wysokiego tonu moralno-ideologicznego) nie pozostał bez wpływu na epopeę również i “Konrad Wallenrod” Mickiewicza» [11, с. 5]. Автор (П. Зайцев) зазначає, що впливи польських авторів стосуються лише художньої форми, Шевченко в поемі «Гайдамаки» дав геніальний образ життєвої, динамічної і психологічної безпосередності, переживаючи разом зі своїми героями історію так, як її переживав народ, традиції якого були для поета найважливішим джерелом.

П. Зайцев пише, що впливи Міцкевича помітні також у баладі «Тополя», у революційних поемах Шевченка «Сон» і «Великий льох». «Jeżeli dla stworzenia “Hajdamaków”, bodźcem dla Szewczenko był sam fakt istnienia pewnej tradycji tego sugest'u w poezji polskiej, to bodźcem dla odmalowania współczesnej poezji ukraińskiemu niedoli jego kraju były polityczne utwory Mickiewicza» [11, с. 9]. П. Зайцев наголошує, що творчість Міцкевича і Шевченка мала спільну основу – ненависть до московського царату, в якому український поет убачав джерело нещастя свого народу.

5. Особа Т. Шевченка й його творчість були приводом до рефлексій на тему внутрішньої ситуації в II Речі Посполитій. Редакційна колегія «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego» зазначала, що питання, яких торкається у своїх творах найвидатніший український поет-класик, і сьогодні є актуальними та належать до тих справ, які найбільше «лежать на серці». Доказом цього, за словами українського дослідника творчості Т. Шевченка П. Зайцева, є уривок незакінченої драматичної поеми Кобзаря «Нікіта Гайдай» (1841). Твір свідчить про заглиблення українського поета-класика в історію польсько-українських стосунків. Свої висновки щодо трагічної історії польсько-українських відносин Шевченко вкладає у уста свого героя (подаю в перекладі П. Зайцева): «Słowianie, nieszczesliwi słowianie! Tak bezlitośnie i tak wiele przelano dzielnej krwi waszej w walkach bratobójczych... Czy przyjdzie zresztą spośród was wódz mądry ażeby zlać w jedność miłością i braterstwem w jedność potężne plemię?» [11, с. 7]. Шевченко в цьому творі виражає свої прагнення бачити співжиття польського й українського народів у рівності та братерській любові. Біль української неволі породив у Шевченка і вболівання за інші поневолені слов'янські народи, а думка про визволення, відродження України – думку про спільну боротьбу й братання всіх слов'ян.

1934 р. у Варшаві український учений, викладач Варшавського університету та професор Вільного українського університету, співробітник Українського наукового інституту у Варшаві, колишній член Української центральної ради П. Зайцев видав монографію польською мовою «Шевченко й поляки» [12], яка відразу привернула увагу польської та української громадськості. У ній П. Зайцев дослідив стосунки Шевченка з польською інтелігенцією, роль і місце поляків у житті видатного поета з дитячих літ до останніх років життя, зокрема захоплення великого Кобзаря польською духовною культурою, і висвітлив її вплив на творчість поета.

Того ж року «Biuletyn Polsko-Ukraiński» вмістив розлогу, уже згадувану нами статтю українського літературознавця П. Зайцева з тією ж назвою, що й книжка [11, с. 2–21], у якій були висвітлені ті самі аспекти. Хоч, видається, П. Зайцев дещо перебільшив у «Biuletynie Polsko-Ukraińskim» польський вплив на творчість Т. Шевченка, книга й стаття мали надзвичайно велике значення для розвитку тогочасних українсько-польських культурних і літературних контактів, таких обмежених та бідних у міжвоєнному двадцятилітті порівняно з переломом століть.

Весь текст праці, незважаючи на наміри автора, є побіжним (однак не поверховим) оглядом розвитку стосунків Т. Шевченка з поляками та спробою визначити, який відбиток наклала на українського поета та мислителя польська культура й література. Глибока ерудиція та об'єктивізм дослідження дають можливість кваліфікувати його як вагомий внесок до скарбниці бідного на той час польського шевченкознавства. Слід також зазначити, що праця П. Зайцева виконувала важливу популяризаторську й інформаційну роль у тогочасному польському суспільстві.

Інформаційно-біографічною є стаття М. Альтбауера в «Biuletynie Polsko-Ukraińskim» – «Віленські відлуння в житті і творчості Тараса Шевченка» [11, с. 4]. Шевченко був пов'язаний із

містом Вільном через своїх приятелів-поляків, що походили із Литви, з якими він познайомився в Петербурзі та на засланні в Оренбурзі. Це – Броніслав Залеський та Едвард Желіговський.

Варто згадати про статтю з першого числа «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», яка показує дивовижно сучасне й цілком зрозуміле для нинішнього читача ставлення авторів варшавського часопису до постаті Т. Шевченка. Едвард Карк (Є. Маланюк) у своїй статті «Із галузі літератури» [2, с. 24–26] стверджує, що недавня дискусія в польській пресі, яка мала стосунок до розвінчання культу А. Міцкевича, провокує питання про обов'язковість подібного заходу, пов'язаного із Т. Шевченком. Євген Маланюк констатує, що якщо із постаті Міцкевича роблять бронзову фігурку, позбавлену життя, то у випадку з Шевченком справа виглядає ще гірше. Автор зазначає, що мало хто в Польщі, подібно, як і в Україні, справді знає поета (його творчість та життєпис), а не «святого» чи «ідола» (на радянській Україні портрет Шевченка висить поряд із портретами Леніна і Сталіна). У результаті замість шляхетного образу великого поета, високоосвіченої людини, члена Петербурзької академії мистецтв, майстра-художника до цього часу маємо перед очима якогось літературного Гонту. Автор зауважує, що історичну постать взагалі корисно висвітлювати в реаліях певної доби, тим більше такої переломної, як нинішня.

Цю статтю сміливо можна визнати програмовою: у наступних публікаціях автори «*Biuletynu Polsko-Ukraińskiego*», котрі писали про Т. Шевченка, намагалися представити його як поета та художника, уникаючи спроб підносити Кобзаря на п'єдестал.

Висновки. Отже, рецепція творчості Тараса Шевченка на сторінках часопису «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» засвідчує, що його видавці та автори вбачали в особі одного з найвидатніших митців слова у світовій літературі виразника національної і державницької свідомості українського народу. Всім своїм життям, своєю творчістю Т. Шевченко сприяв здійсненню справи українсько-польського (слов'янського загалом) єднання на основах рівності та демократії. Ідея діалогу польсько-української співпраці, яку пропагував «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*», не була марною, оскільки допомогла обом сторонам позбутися давніх конфліктів та образ.

Джерела та література

1. Altbauer M. Echa Wileńskie w życiu i twórczości Tarasa Szewczenki / M. Altbauer // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 2. – S. 2.
2. Kark E. Z dziedziny literatury / E. Kark // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1932. – Nr. 1. – S. 26.
3. Kult Szewczenki // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 10. – S. 2.
4. Łuciw Ł. Polacy o Szewczenku / Ł. Łuciw // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 10. – S. 26.
5. Sowa A. (Edward Żeligowski) «Do brata Tarasa Szewczenki / A. Sowa // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 10. – S. 26.
6. Szewczenko T. *** (Chowaliśmy się kiedyś razem...) / T. Szewczenko ; przeł. Cz. Jastrzębiec-Kozłowski // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1938. – Nr. 9. – S. 96.
7. Szewczenko T. *** (Kiedyś my w naszym małym świecie) / T. Szewczenko ; przeł. B. Łepki // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1936. – Nr. 24. – S. 251.
8. Szewczenko T. «Na wieczną pamięć Kotlarewskiemu» / T. Szewczenko ; tłum. Jerzy Pogonowski // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 34. – S. 7.
9. Szewczenko T. «Perebendia» / T. Szewczenko ; przeł. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1936. – Nr. 3. – S. 25–26.
10. Szewczenko T. «To obojętne mi...» / T. Szewczenko ; tłum. P. Zajcew // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 10. – S. 30.
11. Zajcew P. Szewczenko i Polacy / P. Zajcew // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1934. – Nr. 10. – S. 2–21.
12. Zajcew P. Szewczenko i Polacy / P. Zajcew. – Warszawa, 1934.
13. Z poezji Tarasa Szewczenki («Wszystko mi jedno już, czy będę...») / przeł. Czesław Jastrzębiec-Kozłowski // *Biuletyn Polsko-Ukraiński*. – 1938. – Nr. 12. – S. 125.

Яручик Ольга. Рецепція Тараса Шевченка в журналі «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*». В статті сосредоточено внимание на рецепції творчества одного из самых выдающихся мыслителей слова в мировой литературе Тараса Шевченка в варшавском иллюстрированном еженедельнике «*Biuletyn Polsko-ukraiński*» в межвоенный период. Уделено внимание отзывам на новые издания поэта, статьям о его творчестве и его значении для развития украинско-польских литературных взаимоотношений. «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*» на своих страницах публиковал много статей из истории Украины, представлял украинскую литературу польскому

читателю с целью наиболее полно познакомить польское общество с украинской литературной и культурной жизнью, а также героической историей украинской государственности. Автор пытается подчеркнуть важную роль, которую сыграл «Biuletyn Polsko-Ukraiński» в тогдашних польско-украинских отношениях (30-е годы XX ст.).

Ключевые слова: польско-украинские взаимоотношения, сотрудничество, творчество, переводы, критика.

Olga Iaruchyк. Reception of Taras Szevczenko in Periodicals «Polish-Ukraine Bulletin». In the article concentrated attention on the reception of one creation of the most prominent thinkers of word in world literature of Tarasa Shevchenko in the Warsaw weekly illustrated paper of «Biuletyn Polsko-ukrainski» in an intermilitary period. Attention reviews is spared on new editions of poet, to the articles about his creation and his value for development of ukraino-pol'skikh literary mutual relations. «Biuletyn Polsko-ukrainski» on the pages published many reasons from history of Ukraine, presented Ukrainian literature the Polish reader with a purpose most full to acquaint Polish society with Ukrainian literary and cultural life, and also heroic history of the Ukrainian state system. Does an author try to underline an important role which was played by «Biuletyn Polsko-ukrainski» in the of that time Polish-Ukraine relations (the 30-th of XX century).

Key words: Polish-Ukrainian relations, cooperation, creation, translations, criticism.

Стаття надійшла до редколегії
24.05.2013 р.

УДК 821.161.2-312.6.09

Ірина Констанкевич

Література та кіно у фікційній автобіографії Ю. Яновського «Майстер корабля»

В статті проаналізовано феномен автобіографізму в романі Ю. Яновського «Майстер корабля», текст якого представлено читачеві як спогади, власне, життєпис оповідача, важливий для осмислення культурно-історичної епохи і в подієвому, і в особистісному вимірах. Досліджено риси модерного тексту, зокрема використання і роль кіноматеріалу, характер експериментаторства.

Ключові слова: автобіографізм, містифікація, модернізм, кіноелементи, художній експеримент

Постановка наукової проблеми та її значення. Проза Юрія Яновського належить до найцікавіших експериментів із автобіографічним письмом 20-х рр. XX ст. Руйнування жанрових меж, незвичне, для когось ніби навіть ризиковане поєднання елементів художньої літератури й документа, «шматка життя» – виразні риси творчості письменника. Яскравою ілюстрацією є роман «Майстер корабля» (1928 р.), стилізований автором під мемуари з перевернутою або ж зміщеною часовою перспективою. Сімдесятилітній письменник і режисер То-Ма-Кі згадує про свою юність, що припала на 20-ті рр. XX ст. й щасливо збіглася з періодом становлення молодого мистецтва кіно.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Дослідження «Майстра корабля» як мемуарів імітаційних, фікційних, установлення природи симбіозу життєвої правди й художньої вигадки, роль елементів кінопоетики в романній структурі модерного тексту принагідно вивчали такі літературознавці, як В. Панченко, В. Агеєва, Г. Островський, М. Ласло-Куцюк [4]. Водночас цей роман потребує більш глибокої рецепції з огляду на художнє новаторство щодо творення нової жанрової контамінації з потужним залученням біографічного, історико-літературного, кіномистецького фактажу.

На обкладинку Юрій Яновський виносить жанрову дефініцію «роман». Також письменник змінює імена (хоча, варто зауважити, непослідовно, адже Редактор згадує, до прикладу, про свого попередника Михайля Семенка, «ватажка лівих поетів нашої Країни», «футуриста, що йому завжди бракувало якоїсь дрібниці, щоб бути повним» [6, с. 17], – однак Семенко в сюжеті не діє безпосередньо), лишаючи все ж читачеві безліч підказок, аби пізнати прототипів: тут і портретні характеристики, і яскраві, неповторні біографічні деталі, і моделі стосунків, зрештою, згадки про їхні реальні заняття, книжки, фільми, картини тощо. Осць представлення героя, яке не лишає жодних